

Anaximenes

Ἀναξίμενης

Fragmenta DK 13 B

Překlad a revize textu je jedním z výstupů předsokratovského semináře na Katedře filosofie a dějin přírodních věd PFF UK – Vojtěch Hladký, Zdeněk Kratochvíl, Radim Kočandrlé – a je součástí projektu *Raná řecká filosofie a přírodověda*, GAČR 401/07/0516.

B 1 = Plútarchos, *De primo frigido* 7; 947f1–948a9

Nebo jak se domníval starý Anaximenes, nemějme chladné a teplé za součást podstaty, ale za společné stavy látky, které nastávají při jejích proměnách. Říká totiž, že ta část z ní, která se kondenzuje (kontrahuje) a zhušťuje, je chladná, zatímco ta část, která je řídká a „rozvolněná“ – tak nějak to nazval i tímto slovem – je teplá. Proto se neříká nevhodně, že člověku vychází z úst jak teplo, tak chlad. Neboť dech se ochlazuje, když je stlačen a zhuštěn rty; když však vychází z otevřených úst, vzniká řídkostí teplo. Tento omyl připisuje Anaximenovi Aristotelés (*Problemata* 34,7; 964a10), s tím, že otevřenými ústy vydechujeme teplo z nás samých, když ale sešpulíme rty a foukneme, není to vzduch z nás samých, nýbrž je to stlačený vzduch před ústy, který je chladný a naráží.

ἢ καθάπερ Ἀναξίμενης ὁ παλαιὸς ᾤετο, μήτε τὸ ψυχρὸν ἐν οὐσίαι μῆτε τὸ θερμὸν ἀπολείπωμεν, ἀλλὰ πάθη κοινὰ τῆς ὕλης ἐπιγιγνόμενα ταῖς μεταβολαῖς· τὸ γὰρ συστέλλομενον αὐτῆς καὶ πυκνούμενον ψυχρὸν εἶναί φησι, τὸ δ' ἀραιὸν καὶ τὸ χαλαρὸν (οὕτω πως ὀνομάσας καὶ τῶι ῥήματι) θερμὸν. ὅθεν οὐκ ἀπεικότως λέγεσθαι τὸ καὶ θερμὰ τὸν ἄνθρωπον ἐκ τοῦ στόματος καὶ ψυχρὰ μεθιέναι· ψύχεται γὰρ ἢ πνοῇ πιεσθεῖσα καὶ πυκνωθεῖσα τοῖς χεῖλεσιν, ἀνειμένου δὲ τοῦ στόματος ἐκπίπτουσα γίγνεται θερμὸν ὑπὸ μανότητος. τοῦτο μὲν οὖν ἀγνόημα ποιεῖται τοῦ ἀνδρὸς ὁ Ἀριστοτέλης (*Problemata* 34,7; 964a10) ἀνειμένου γὰρ τοῦ στόματος ἐκπνεῖσθαι τὸ θερμὸν ἐξ ἡμῶν αὐτῶν, ὅταν δὲ συστρέψαντες τὰ χεῖλη φουσησωμεν, οὐ τὸν ἐξ ἡμῶν, ἀλλὰ τὸν ἀέρα τὸν πρὸ τοῦ στόματος ὠθειῖσθαι ψυχρὸν ὄντα καὶ προσεμπίπτειν.

Viz Aisópos 60 Chambry (= 35 Hausrath–Hunger):

Z těchže úst vypouštíš teplo i chlad.

ἐκ τοῦ αὐτοῦ στόματος τὸ θερμὸν καὶ τὸ ψυχρὸν ἐξιεῖς.

Viz Platón, *Timaeus* 79de.

B 2 = Áetios I,3,4 Diels

Anaximenés, syn Eurýstrátuv, Mílét'an, prohlásil za počátek jsoucích věcí vzduch, neboť z něho všechno vzniká a opět se do něho rozpouští.

Jako naše duše, jak praví, jsouc vzduch, nás drží pohromadě, tak také vanutí a vzduch objímá celý svět.

Slova vzduch a vanutí užívá synonymicky. Také on se mýlí, když se domnívá, že živé bytosti sestávají z jednoduchého a stejnorodého vzduchu a z vanutí. Je totiž nemožné, aby látka jsoucích věcí byla jedním počátkem, nýbrž je třeba předpokládat také účinnou příčinu. Jako stříbro nestačí [k tomu], aby se stalo pohárem, pokud chybí činitel, tedy stříbrotepec; podobně je tomu s mědí a dřevem i s jinou látkou.

Ἄναξιμένης Εὐρυστράτου Μιλήσιος ἀρχὴν τῶν ὄντων ἀέρα ἀπεφήνατο· ἐκ γὰρ τούτου πάντα γίνεσθαι καὶ εἰς αὐτὸν πάλιν ἀναλύεσθαι.

οἶον ἢ ψυχὴ, φησὶν, ἢ ἡμετέρα ἀὴρ οὐσα συγκρατεῖ ἡμᾶς, καὶ ὄλον τὸν κόσμον πνεῦμα καὶ ἀὴρ περιέχει

(λέγεται δὲ συνωνύμως ἀὴρ καὶ πνεῦμα). ἀμαρτάνει δὲ καὶ οὗτος ἐξ ἀπλοῦ καὶ μονοειδοῦς ἀέρος καὶ πνεύματος δοκῶν συνεστάναι τὰ ζῶια· ἀδύνατον γὰρ ἀρχὴν μίαν τὴν ὕλην τῶν ὄντων ὑποστῆναι, ἀλλὰ καὶ τὸ ποιοῦν αἴτιον χρὴ ὑποτιθέναι· οἶον ἄργυρος οὐκ ἀρκεῖ πρὸς τὸ ἔκπωμα γενέσθαι, ἐὰν μὴ τὸ ποιοῦν ᾗ, τουτέστιν ὁ ἀργυροκόπος· ὁμοίως καὶ ἐπὶ τοῦ χαλκοῦ καὶ τοῦ ξύλου. καὶ τῆς ἄλλης ὕλης.

B 2a = Áetios II,22,1 Mansfeld–Runia = A 15 /2

Anaximenés říká, že Slunce je **ploché jako list**.

Ἄναξιμένης ... **πλατὺν ὡς πέταλον** τὸν ἥλιον.

B 3 = Olympiodóros, De arte sacra lapidis philosophorum c. 25 (Berthelot, Coll. Alchym. gr. I,2; p. 83,7)

Anaximenés považoval vzduch za jeden, a to pohyblivý a bezmezný počátek všech jsoucích věcí. Mluví totiž takto:

Vzduch je blízko netělesnému,
A protože vznikáme s jeho výronem,
je nutné, aby byl bezmezný,
překypující díky tomu, že nikdy neubývá.

μίαν δὲ κινουμένην ἄπειρον ἀρχὴν πάντων τῶν ὄντων δοξάζει Ἀναξιμένης τὸν
ἀέρα. λέγει γὰρ οὕτως·
ἐγγύς ἐστιν ὁ ἀήρ τοῦ ἀσωμάτου·
καὶ ὅτι κατ' ἔκροισιν τούτου γινόμεθα,
ἀνάγκη αὐτὸν καὶ ἄπειρον εἶναι
καὶ πλούσιον διὰ τὸ μηδέποτε ἐκλείπειν.